

Asia: VN/28937/2021

Arviomuistio pienriitamenettelystä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Asia: Arviomuistio pienriitamenettelystä, oikeusministeriön lausuntopyyntö 18.1.2023 Dnro VN/28937/2021

Oikeusministeriö on varannut kärjäoikeudelle mahdollisuuden antaa lausunto pienriitamenettelyä koskevasta arviomuistiosta.

Kärjäoikeus kiittää mahdollisuudesta ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

- 1) Kärjäoikeus kannattaa pienriitamenettelyn säätämistä ja sen pohjana olevaa ajatusta tällä hetkellä liian korkeaksi muodostuneen ”prosessikynnyksen” alentamisesta. Kansalaisilla tulee olla mahdollisuus täysimittaista oikeudenkäyntiä helpompaan, halvempaan ja nopeampaan oikeudelliseen käsittelyyn.
- 2) Pienriitamenettely ei saisi korvata nykyistä summaarista riita-asioiden menettelyä siltä osin, että edelleenkin tulisi olla mahdollista antaa yksipuolinen tuomio vastaajan passiivisuuden perusteella.

Näin ollen kantajan käsitys asian riitaisuudesta/riidattomuudesta ratkaisisi kanteen käsittelyn alkuvaiheessa sen, ohjautuuko asia summaariseen menettelyyn vai pienriitamenettelyyn.

Sen sijaan myös summaarisessa menettelyssä riitautetut asiat tulisi käsitellä pienriitamenettelyssä, mikäli riidan kohteen arvo sen sallii. Sama koskisi myös asioita, joissa haetaan takaisinsaantia käräjäoikeuden antamaan yksipuoliseen tuomioon.

3) Käräjäoikeus kannattaa pienriitamenettelyn rajan asettamista menettelyn käyttöönoton alkuvaiheessa 5.000 euroon, mikä jo vastaa eurooppalaista vähäisiin vaatimuksiin sovellettavaa menettelyä tai enintään 10.000 euroon.

10.000 euron puolesta puhuisi se, että kyseessä on jo arvoltaan niin suuri oikeudenkäynti-intressi, että se varsin suurella varmuudella kattaisi suurimman osan sellaisista riita-asioista, joita voi syntyä tavalliselle, keskituloiselle kansalaiselle esimerkiksi kuluttajasuhteissa.

Arvon asettamisella riittävän korkeaksi mahdollistettaisiin tavalliselle kansalaiselle mahdollisuus turvautua täytäntöönpanokelpoisen ratkaisun antavaan oikeudelliseen menettelyyn lautakuntamenettelyn sijasta, mikä osaltaan mahdollistaisi myös sen, että korkein oikeus kykenisi antamaan myös kuluttaja-asioissa nykyistä enemmän oikeuskäytäntöä ohjaavia ennakkoratkaisuja.

4) Käräjäoikeudella tulisi kuitenkin aina olla valta oma-aloitteisesti päättää siitä, että asia on periaatteellisesti niin tärkeä, vaikea ratkaista tai asianosaiselle subjektiivisesti erityisen merkityksellinen, ettei asia sovellu pienriitamenettelyyn esimerkkinä kuluttajariita-asia, jossa tulee pyytää Euroopan unionin tuomioistuimen ennakkoratkaisu.

Käräjäoikeuden asiaa koskevasta päätöksestä ei saisi valittaa erikseen.

Asianosaisilla tulisi myös olla mahdollisuus sopia keskenään siitä, että asia käsitellään täysimittaisessa oikeudenkäynnissä tai pienriitamenettelyssä tilanteissa, joissa asianosaiset eivät olisi pystyneet sopimaan asiaa pakollisessa sovittelumenettelyssä (ks. käräjäoikeuden lausunto jälj.).

5) Pienriitamenettelyssä tulisi toimittaa pääkäsittely samoissa tilanteissa kuin nykyäänkin. Pääkäsittely olisi suullisen valmistelun ja välittömän pääkäsittelyn yhdistelmä, mikä toimitettaisiin haastehakemuksen ja vastauksen perusteella.

Mikäli asiassa olisi annettavissa ratkaisu pelkän haastehakemuksen ja vastauksen perusteella, eivätkä asianosaiset vastustaisi asian ratkaisemista kirjallisessa menettelyssä, tämä tulisi olla edelleen mahdollista.

Haasteeksi muodostuisivat ne asiat, joissa asianosaisilla tai jommallakummalla heistä ei ole oikeudellista avustajaa. Näissä asioissa asian ratkaisevan tuomarin tulisi ennen suullista valmistelua ja välitöntä pääkäsittelyä sekä ennen yhteenvedon laatimista tarvittaessa kartoittaa teknisin apuvälinein asiassa esitettävä todistelu. Tuomari voisi teknisin apuvälinein pyytää tarvittavat selvennykset/täydennykset asiassa esitettyihin lausumiin.

Mikäli asianosainen käyttää avustajaa, avustajan tulisi edelleenkin täyttää oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:ssä säädetty edellytykset eli näihin asioihin ei tulisi luoda omaa avustajaluokkaa.

Sinänsä edellä mainittu menettely ei ole kovin vieras käräjäoikeuksille, koska siihen joudutaan jo nyt turvautumaan käsiteltäessä riitautuksen tai takaisinsaannin kautta riitautuneita summaarisia riita-asioita, joissa kansalaiset ajavat yksin omaa asiaansa.

Pienriita-asian käsittelyä pääkäsittelyssä helpottaisi myös näiden asioiden pakollinen käsittely oikeusministeriön toisessa arviomuistiossa (oikeusministeriön lausuntopyyntö 20.1.2023 Dnro VN/17577/2022) esittämässä pakollisessa sovittelumenettelyssä ottaen huomioon, että asianosaiset olisivat sovittelun jälkeen paremmin tietoisia sekä omista vaatimuksistaan että niiden perusteista samoin kuin vastapuolen käsityksestä perusteineen. Näin ollen pääkäsittelyn yhteydessä pidettävässä suullisessa valmistelussa saataisiin sitä edeltävän sovittelun jälkeen tiivistettyä suoraa suullista valmistelua paremmin se, mistä asiassa on riitaa ja mistä asianosaiset ovat yksimielisiä, vaikka asianosaisilla ei olisikaan oikeudellisia avustajia.

6) Suullisen valmistelun ja välittömän pääkäsittelyn toimittaminen videoyhteydellä tai asianosaisten läsnäollessa tulisi edelleen olla viime kädessä asian ratkaisevan tuomarin harkinnassa. Tuomarin harkinnan mukaan valmisteluistunto/pääkäsittely tulisi voida myös toimittaa etäyhteydellä vastoin asianosaisten kantaakin. Tämä edellyttäisi kuitenkin laitteistolta ja tekniikalta nykyistä parempaa toimintaa ja helppokäyttöisyyttä.

7) Käräjäoikeuden näkemyksen mukaan oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuus pienriitamenettelyssä tulisi määräytyä oikeudenkäymiskaaren säännösten mukaisesti, kuitenkin siten, että korvattavalle määrälle säädettäisiin kulukatto, jota tarkistettaisiin määräajoin. Kulukatto ei estäisi sitä, että asianosaisen avustajalle maksama palkkio voisi olla kulukattoa suurempi, mutta se antaisi toisaalta oikeudenkäyntiin ryhtyvälle nykyistä paremman varmuuden oikeudenkäyntiin oikeudenkäyntikulujen (omien sekä vastapuolen) korvaamisen muodossa aiheutuvan riskin suuruudesta.

Kulukatto pitäisi kuitenkin olla niin suuri, että se olisi omiaan estämään täysin tarpeettomat oikeudenkäynnit.

8) Muutoksenhaku pienriitamenettelyssä annettuun ratkaisuun tai sen aikana annettuun väliratkaisuun tulisi määräytyä samoin kuin riita-asioissa nykyään.

9) Käräjäoikeus ei osaa tarkemmin arvioida menettelyn mukaisten pienriita-asioden määrää. Oletettavaa on, että varsin paljon nykyisin kuluttajariitalautakunnassa käsiteltävistä asioista ohjautuisi pienriitamenettelyyn.

10) Käräjäoikeus toteaa vielä lopuksi, että pienriitamenettely tulee vaatimaan käräjäoikeuksien tuomariresurssien huomattavaa vahvistamista. Selvityksessä esitetty Tuomioistuinviraston arvio yhden käräjätuomarin vuodessa ratkaisemasta 60-70 laajasta riita-asiasta on hyvin optimistinen määrän ollessa käräjäoikeuden arvion mukaan noin 45-60 asiaa.

Käräjäoikeus viittaa myös edellä mainitusta sovittelumenettelyä koskevasta arviolausunnosta oikeusministeriölle antamaansa lausuntoon ja erityisesti sen mukanaan tuomiin menettelyn julkisuutta koskeviin ongelmiin, mikäli asianajajat toimisivat yhdessä käräjäoikeuden tuomareiden kanssa sovittelijoina. Sovittelukin olisi edelleen osa käräjäoikeuden oikeudenkäyntimenettelyä, jonka tulee olla julkista, läpinäkyvää ja luotettavaa. Näin ollen tulee myös harkita vaihtoehtoa, että myös ehdotettu pakollinen sovittelumenettely olisi ainakin alkuun tuomarivetoista, mikä tulisi ottaa huomioon käräjäoikeuksien tuomariresursseissa.

Tämä lausunto on käsitelty käräjäoikeuden sovittelijatuomareiden kokouksessa 8.2.2023 samoin kuin käräjäoikeuden johtoryhmässä 13.2.2023.

Jyväskylässä 13.2.2023

Tomi Vistilä

Laamanni

Ylönen Riitta
Keski-Suomen käräjäoikeus